

Krása

Krásu nelze vymýšlet, nelze ji nejprve vymežit, pochopit a pak hledat, co se jí blíží, co jí nejlépe odpovídá; s krásou se musíme setkat, musíme ji zakusit, musíme s ní mít osobní, individuální zkušenost. A to nutně znamená, že se musíme setkávat s krásnými skutečnostmi, neboť krása sama se zdá být vlastně jen pojmovou konstrukcí, pouhou abstrakcí. Ale je tomu tak opravdu? Pak by totiž krása nebyla ničím jiným než „krásností“, tj. vlastností takových skutečností, o kterých říkáme, že jsou krásné. Tím se však nic nevysvětluje, zejména nikoliv to, proč o nich říkáme, že jsou krásné. Jak se pozná, že nějaká skutečnost je krásná, zatímco jiná krásná není a některá je dokonce ošklivá? Můžeme to odvozovat jen z naší subjektivity, tj. jen z toho, že se nám některá líbí, kdežto jiná nikoliv nebo nás dokonce odpuzuje? Zajisté nikoliv, neboť známe případy, kdy se někomu líbí něco, co pro ostatní je spíše odpuzující. Jsou lidé, kteří mají zálibu v bolesti nebo smrti, dokonce ve vlastní bolesti či smrti. Považujeme je za výjimky, odchylky od normy. (Krása je přece nepochybně čímsi blízkým normě.) Čím je však dána norma? Je dána většinou? Je dána průměrem? Žádný umělec ani žádný milovník umění s tím nemůže a nebude souhlasit. Průměrná vnímavost pro krásu nemůže s konečnou platností rozhodovat o tom, co je vskutku krásné a co není; zdaleka ne všichni lidé jsou povoláni, aby o něčem takovém spolurozhodovali. Předpokladem platné zkušenosti s krásou je především vnímavost, citlivost pro krásu. Ale to nestačí, neboť tuto „přirozenou“ vnímavost je navíc třeba kultivovat. Vnímání krásy, chápání krásy, správné rozlišování skutečné krásy od krásy pouze zdánlivé, povrchní, laciné atd. (jak jsme o tom zvyklí hovořit), vyžaduje náležité vychování a také vzdělání, neboť smysl pro krásu je třeba pečlivě pěstovat i u těch, kterým se ona vnímavost dostala třeba i v plnosti do vínku. Vnímavost pro krásu zkrátka není jen darem přírody, není ani pouhou individuální výbavou, ale představuje také jistou dějinnou tradici, zkrátka kulturu. Už také proto, že vnímání krásy není jen individuální záležitostí, ale záležitostí společenskou, sdílenou, a to sdílenou nejen současníky, ale také lidmi, kteří náležejí různým dobám, dokonce různým věkům.

(Praha, 950203-1.)